

חוברת הדרכה למבטחים וסוכני הביטוח
בנושא איסור הלבנת הון ומניעת מימון טרוור

אוגוסט 2009

פתח דבר

מטרת חוברת זו היא לספק רקע כללי אודות המאבק בהלבנת הון ואודות פעילות בתחום הביטוח במשרד האוצר והרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור במשרד המשפטים. כן, הגדרת חובות הדיווח על פעולות רגילות ופעולות בלתי רגילות והצגת מספר טיפולוגיות של הלבנת הון בתחום.

אנו מאמינים כי חוברת זו תסייע לכם בהבהרת חובות הדיווח החלות על מבטחים, חברות ביטוח וסוכני ביטוח, תשמש אתכם כחומר למחשבה ואף כחומר גלם הניתן להתאמה לצורכי הדרכה פנימיים. נבקש לציין כי המופיע בחוברת זו מעודכן לחודש אוגוסט 2009, וכי עליכם להקפיד ולהתעדכן בשינויים ועדכונים אשר עשויים לחול מעת לעת (וזאת במיוחד לאור טיוטה של צו איסור הלבנת הון המשולב לביטוח וגמל, שפורסמה על ידי הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון).

אין ספק, כי נושא המלחמה בהלבנת ההון, בארץ ובעולם, לא נופל בחשיבותו מנושאים אחרים העומדים על סדר היום הבינלאומי, כאלמנט שביכולתו למנוע השתלטות של גורמים עבריינים על הערכים והיסודות של החברה הבינלאומית המערבית והמערכות הכלכליות שלה. מאז ה-11 בספטמבר, שולבה המלחמה במימון הטרור כחלק בלתי נפרד מתחום המלחמה בהלבנת ההון בעולם. כך גם במדינת ישראל, שהנה בעלת אינטרס מיוחד בתחום זה.

למותר לציין, כי המשך ושיפור שתוף הפעולה הקיים והלמידה המשותפת בתחום, חשובים מאוד לא רק מהיבט קיום החוק בפני עצמו, כי גם מהיבטים עסקיים כלכליים, המהווים אינטרס לא מבוטל של הגופים הפיננסים השונים, וביניהם מבטחים, חברות ביטוח וסוכני ביטוח.

קריאה מהנה.

שרונה בן-שטרית
מנהלת אגף איסוף ובקרה
הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור

חוברת זו נערכה ע"י הגב' ילנה וולקוב,
מרכזת תחומי ביטוח וקופ"ג,
אגף איסוף ובקרה הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור.

תוכן עניינים

4	1. רקע כללי
4	1.1 הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור
5	1.2 משרד האוצר - אגף שוק ההון ביטוח והחיסכון
6	1.3 מהי הלבנת הון
8	1.4 הלבנת הון ומימון טרור
9	2. הלבנת הון בביטוח
9	2.1 דרכי הלבנת הון בביטוח
10	3. חובות זיהוי, אימות ושמירת מסמכים
11	4. חובת הדיווח
12	4.1 דיווח על פעולה רגילה
12	4.1.1 מהי פעולה רגילה שסוכן ביטוח מחויב לדווח עליה?
12	4.1.2 מהי פעולה רגילה שמבטח מחויב לדווח עליה?
14	מהן החובות המוטלות על מבטח וסוכן ביטוח בביצוע פעולה רגילה?
14	4.1.3 חובה לדווח על הפעולה באופן ממוחשב
14	4.1.4 משלוח דיווח ממוחשב לרשות
15	4.1.5 משלוח הצהרה אודות העדר פעילות חייבת בדיווח
15	4.2 דיווח על פעולה בלתי רגילה
15	4.2.1 מהי פעולה בלתי רגילה שעל מבטח וסוכן ביטוח לדווח עליה?
17	4.2.2 תרחישים לדוגמא, שניתן לזהותם כמצריכים דיווח על פעולה בלתי רגילה
18	4.2.3 כיצד ומתי יש לדווח על פעולה בלתי רגילה?
19	4.3 חובת דיווח על פעולה הקשורה במימון טרור
20	4.4 שאלות נפוצות לגבי דיווח לרשות
21	4.5 עדכונים הצפויים בחקיקה
21	5. טיפולוגיות בביטוח
28	פרטי יצירת קשר

1. רקע כללי

המאבק בהלבנת הון

מראשית שנות ה-90 הוקמו ברוב מדינות העולם רשויות למלחמה בהון השחור שמקורו במעשי פשיעה (פעילות פלילית, סחר בסמים, גביית דמי חסות, סחר בלתי חוקי בנשק וכדומה) וזאת לנוכח החשש הכבד כי פעילות הלבנת הון עלולה לערער את יציבותן של המערכות הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות במדינות הדמוקרטיות.

1.1. הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור

הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן, הרשות), הוקמה בחודש ינואר 2002 במשרד המשפטים על פי הוראות החוק לאיסור הלבנת הון התש"ס 2000, כדי לשמש כיחידת מודיעין פיננסית (FIU - Financial Intelligence Unit), בהתאם לכללים הבינלאומיים למלחמה בהלבנת הון וכדי לסייע במניעה וחקירה של עבירות הלבנת הון ושל פעילות ארגוני טרור, או של פגיעה בביטחון המדינה.

מטרתה המרכזית של הרשות, הינה קליטה וריכוז של הדיווחים המתקבלים מהגופים הפיננסיים הקבועים בתוספת השלישית לחוק (כגון: תאגידים בנקאיים, בנק הדואר, חברות ביטוח, סוכני ביטוח, קופות גמל, מנהלי תיקים, חברי בורסה ונותני שירותי מטבע) ומידע ממקורות נוספים, ניתוח ועיבוד של המידע, והעברתו אל רשויות אכיפת החוק. כל זאת, תוך פיתוח מומחיות ייחודית באיתור וניתוח של חשדות להלבנת הון ומאז 2005 גם חשדות בנוגע למימון טרור, במטרה לסייע לרשויות אכיפת החוק במאבק בתופעות אלה. תכלית פעילותה של הרשות היא כפולה: מחד, לסייע לרשויות האכיפה במלחמתן כנגד הלבנת הון ומימון טרור, ומאידך לשמש כחיץ בין הסקטור הפיננסי לבין רשויות החקירה. חיץ זה, מקל על הסקטור הפרטי לשתף פעולה ומבטיח הגנה על הפרטיות ועל סודיות המידע העסקי התמים, המדווח לרשות. רובו המכריע של מידע זה נשמר במאגר הרשות ומועבר הלאה לרשויות האכיפה, באופן מבוקר, רק כאשר הוא נחשד כקשור להלבנת הון או מימון טרור.

הרשות מורכבת מארבעה אגפים מרכזיים – אגף מחקר מידע והערכה, מחלקה משפטית, אגף איסוף ובקרה ואגף מחשוב וטכנולוגיה.

אגף מחקר מידע והערכה, מתמקד בשני תחומים. האחד – עיבוד, ניתוח והערכה של המידע הנצבר ברשות, בניסיון לאתר חשדות להלבנת הון ומימון טרור והכנת כתבות מודיעיניות בהתאם לממצאים והעברתם לצרכנים הרלבנטיים. השני – ניהול מחקר תורתי בנוגע לטיפולוגיות של הלבנת הון ומימון טרור.

מחלקה משפטית – מלווה את פעולתה של הרשות מן ההיבט המשפטי. פעילותה כוללת יוזמות וקידום חקיקה, מתן מענה לשאלות בנוגע לפרשנות החוק בתיאום עם הרגולאטורים הרלבנטיים, ניסוח מזכרי הבנה מול רשויות מקבילות בחו"ל והשתתפות בוועדות עיצומים כנציגי משרד המשפטים.

אגף איסוף ובקרה – אחראי על קליטתם של הדיווחים המועברים לרשות מן הגופים הפיננסיים ועל הזנתם למערכת הממוחשבת. האגף מבצע בקרה על איכותם של הדיווחים ונותן משוב והדרכה לגופים המדווחים. בנוסף, האגף אחראי על קשר עם צרכני המידע של הרשות (משטרת ישראל, שב"כ וגורמים מקבילים בחו"ל).

אגף מחשוב וטכנולוגיה – אחראי על פיתוח והקמת מערכות המחשוב, הטכנולוגיה, התקשורת ואבטחת המידע ברשות.

1.2. משרד האוצר - אגף שוק ההון ביטוח והחיסכון

אגף שוק ההון, בראשות הממונה על שוק ההון, הינו ישות ממשלתית, האחראית להסדרה ולפיקוח בתחומי השירותים הפיננסיים במדינת ישראל ובפרט בשוק הביטוח, הפנסיה וקופות הגמל. זאת על מנת להבטיח רמה אופטימאלית של ביטחון פיננסי לצרכנים השונים של שירותים אלה. הגופים הפיננסיים הנמצאים בפיקוח ישיר של האגף הינם חברות ביטוח, חברות מנהלות של קופות גמל משלמות לקצבה ושל קופות גמל שאינן משלמות לקצבה, יועצים פנסיוניים וסוכני ביטוח.

הסמכות החוקית לפעילות האגף נקבעה בחוקי הפיקוח הבאים:

- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981
- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה - 2005
- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק ביעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה - 2005

בנוסף, ישנן הוראות ספציפיות יותר אשר נוגעות לתחום יותר ממוקד, או אשר נוגעות למספר רשויות בכפיפה אחת. בין ההוראות הללו ניתן למנות את חוק חוזה ביטוח, התקנות השונות של מס הכנסה, חוק איסור הלבנת הון והצווים שהוצאו מכוחו וכיו"ב.

מבחינה ארגונית, אגף שוק ההון מורכב ממחלקות העוסקות בנושאים צרכניים וביחסי יצרן צרכן (שקיפות וגילוי, אישור פוליסות ותקנונים, דיווחים שונים לצרכנים וכדומה), ממחלקות פיקוח האחראיות על יציבותם הפיננסית של הגופים המוסדיים, וממחלקות רוחב נוספות, בינן ניתן למנות מחלקת אקטואריה, מחלקת סוכנים ויועצים, מחלקת נותני שירותי מטבע ועוד.

מחלקת פיקוח על גופים מוסדיים באגף שוק ההון, אחראית על אכיפת הוראות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטח ושל סוכן ביטוח), התשס"א - 2001, על מבטחים ועל חברות מנהלות וכן על הסדרת הפעילות בתחום זה, לרבות תיקוני חקיקה והוראות המפקח. מחלקת סוכנים ויועצים באגף אמונה על הפיקוח והאכיפה על סוכנים לעניין זה.

1.3 מהי הלבנת הון

כל מערכת פיננסית, בכל מדינה, חשופה לסיכון של ניצול לרעה על ידי הלבנת הון. כתוצאה מחשיפה זו, יכול להיות מולבן, לא רק ההון השחור שהופק בה, אלא גם הון שחור שהופק במדינות ומקומות אחרים. מידת הסיכון להלבנת הון תלויה לא רק בנפחו של ההון השחור המופק, אלא גם במאפיינים פיננסיים ומינהלים אחרים נוספים כמו: תרבות מקומית, יעילות רגולטורית, יעילות השוק הפיננסי, הקפדה על הכרת הלקוח והכרת פעילותו העסקית, רמת השמירה על הסודיות הבנקאית ומידתה, איכות השמירה וניהול הרישומים ופרטי הזיהוי הקשורים בגורמים המעורבים וכו'.

הלבנת הון הינה פעולה או סדרת פעולות, הנחזות להיות לגיטימיות לכשעצמן, המהוות תהליך שבו "רכוש אסור" שהינו תוצר פשיעה, מאבד את התווית הפלילית שלו ונחזה להיות רכוש לגיטימי. רכוש זה, מאפשר לבעליו חזקת הנאה בו ואף מימון פעילות פשיעה אחרת הנחזית להיות מנותקת מבעליו. מכאן נובע גם מקור המונח "הלבנת הון" (MONEY LAUNDERING) – הון שמקורו "שחור" שעבר תהליך של "הלבנה" ועתה כשר הוא ונקי לכל דבר ועניין.

לא כל רכוש שמקורו בפשיעה, נכלל במסגרת המקורות להון השחור הנמצאים בחוק איסור הלבנת הון. רק פעולה ברכוש, שנוצר מרשימה סגורה של "עבירות מקור"¹, תחשב כפעולת הלבנת הון בין אם הפעולה נועדה להסתיר את הרכוש האסור ובין אם לאו. בנוסף, החוק מרחיב ומכליל בעבירת הלבנת ההון גם פעילות שנועדה להימנע מדיווח לרשות, אף שהפעולה ברכוש אינה פעולה ב"רכוש אסור".

בספרות מקובל לחלק את תהליך הלבנת ההון לשלושה תהליכי משנה, היכולים להופיע שלב אחר שלב ברצף, או בצורה משולבת. שלבים אלה הם:

(1) השמה	; (PLACEMENT)
(2) ריבוד	; (LAYERING)
(3) הטמעה	.(INTEGRATION)

השמה (Placement)

שלב ההשמה הוא השלב ההתחלתי העומד בקצה תחילת תהליך הלבנה. בשלב זה מזומנים (בדר"כ) שמקורם בפשיעה, מוחזרים ומוזרמים אל תוך המערכת הפיננסית בדרכים שונות. על מנת להחדיר מזומנים אל המערכת הפיננסית, ולהימנע מדיווח לרשות, עומדות בפני המלבין מספר אפשרויות והוא יכול להשתמש באחת מהן, או בשילוב של כמה מהן. הדרך הראשונה, היא לפצל את ההפקדות במוסד אחד, לסכומים נמוכים מרף הדיווח המצטרפים אט-אט לסכומים גדולים. שיטת פיצול זו נקראת "Smurfing". דרך נוספת, היא על ידי פיזור ההפקדות (לעיתים גם בין מוסדות פיננסיים שונים), בסכומים נמוכים. שיטת פיצול זו נקראת "הבניה" או "Structuring". שיטה נוספת היא הברחת מזומנים ("Smuggling") אל מעבר לגבול, או לתחומי שיפוט שונים (לדוגמא: בין ישראל לבין הרש"פ), בהם אין נהלי רישום מסודרים ו/או הקפדה על קבלת פרטים מלאים ומאומתים.

¹ ע"פ התוספת הראשונה לחוק איסור הלבנת הון

ריבוד (Layering)

שלב הריבוד כולל ביצוע פעולות רבות, שמטרתן לטשטש את מקור הכספים הלא חוקי ולהסתיר, במידת האפשר, את "נתיב הביקורת" המאפשר לבצע חזרה וגילוי של המקור הלא חוקי של ההון השחור. שלב זה נקרא "ריבוד", מאחר ולמעשה הוא יוצר רבדים על גבי רבדים של מערכות הסתרה והסוואה המקשות עד מאוד להתחקות אחרי המקור הראשוני של הכספים. לרוב, שלב זה כולל מספר פעולות פיננסיות שמטרתן הסופית היא: להסתיר או להסוות את מקורו של ההון השחור, זהות בעליו ואת בעלי הזכויות בו, את מיקומו ו/או את תנועותיו, את מבצעי הפעולות. ניתוק הקשר כאמור, יכול להיווצר על ידי ביצוע מניפולציות בבעלויות מבצעי הפעולות או ע"י ביצוע מניפולציות בתנועות עצמן או ע"י שילוב של השתיים. בשלב הבא, ארגון הפשיעה המקבל את כספיו, יוכל תמיד להציגם כהכנסה ממקור לגיטימי כלשהו (תמלוגים, שכירות, דיבידנד וכו') אם וכאשר יידרש לכך.

הטמעה (Integration)

שלב ההטמעה הוא השלב הסופי והאחרון בתהליך ההלבנה. לאחר ניתוק הקשר בין מקור הכספים - תוצר הפשיעה לבין ארגון הפשיעה או העבריין, מגיע השלב בו הוא מבקש להמציא מקור חוקי לכסף ולהכלילו בתוך רכושו הלגיטימי. המצאת מקור חוקי לכסף היא תורה בפני עצמה ותהא מוגבלת כמעט רק על ידי דמיונו העשיר של מלבין ההון. המלבין יכול להשתמש בכסף כאוות נפשו בתחומים רבים, כגון: בפעולות במקרקעין, בייבוא וייצוא, רכישת חברות, מתן הלוואות פיקטיביות וניצול חוקים קיימים.

עם התפתחותם והשתכללותם של דרכי המסחר והתשלום, כך הולכות ומתפתחות השיטות הננקטות בתהליך הלבנת ההון. שיטות אלה, יכול שיהיו מתחום עיסוקו הקרוב של העבריין: עסקי מזון, חלפנות, מלונאות, ייבוא ויצוא, שוק ההון ולעיתים שיהיו מתחומי עיסוק אחרים: מסחר בפריטי אספנות, השקעה והשתתפות בקרנות הון סיכון ומיזמי היי-טק וכיו"ב.

הסיבות למאבק בהלבנת הון

ניתן למנות מספר סיבות עיקריות למאבק בהלבנת הון וביניהן:

- העמדה לדין בעבירות הלבנת ההון וחילוט כספי הפשיעה, פוגעים במוטיבציה של העבריינים, שהרי מנקודת מבטם תכלית הפשיעה הינה השגת רווח כלכלי.
- פעילות הלבנת הון מבטיחה את יכולת העבריין להמשיך, להרחיב ולהעצים את פעילותו הפלילית מבחינה מעשית. הלבנת הון המבוצעת בצורה טובה מסתירה ומעלימה מעיני הרשויות חומר ראיות לגילוי ו/או לביסוס עבירות והיא יוצרת בעצמה ריבוי של עבירות נלוות לעבירת המקור.
- הלבנת ההון מזינה את המערכת הפיננסית בהון שחור ויוצרת משוואה לא הוגנת מול שאר האזרחים, הנושאים בנטל הדיווח והמיסוי.

- פעילות הלבנת הון אינה פעילות עסקית כלכלית אמיתית, אלא פעילות הנחזית כעסקית שמטרתה הסתרה והתחמקות. תנועת הון מסוג זה בהיקפים גדולים, במקרים מסוימים, עלולות לפגוע פגיעה חמורה ביציבותם של גופים פיננסיים ואף ביציבותן הפיננסית של מדינות שלמות.
- הלבנת ההון מציגה בסופו של דבר, הון הנחזה כהון ממקור לגיטימי המוחזק בידי עבריינים. מצב זה יוצר פתח רחב לשחיתויות, שוחד, רכישת מכרזים ופגיעה במערכת הכלכלית הלגיטימית ואף לפגיעה של ממש במשטר המדינה.
- כל מדינה מודרנית מעוניינת לבסס ולשמר את מעמדה, כשותפה למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ולמלא אחר הסטנדרטים הבינלאומיים המוכתבים בתחום.

חובות הדיווח לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, מהוות חלק חשוב בתהליך מניעת תופעות של הלבנת הון וחשיפתן. ישנם מקרים לא מעטים, בהם נדלה ממאגר המידע של הרשות מידע בעל ערך רב עבור יחידות החקירה והאכיפה הן בהיבטי המלחמה בהלבנת הון והן בהיבטי המלחמה במימון טרור.

1.4 הלבנת הון ומימון טרור

הניסיון שנצטבר בארץ ובעולם, מלמד כי ארגוני הטרור עושים שימוש בכלים ובטכניקות של הלבנת ההון, המשמשים את ארגוני הפשיעה. כפועל יוצא, נקבע בכללים הבינלאומיים וגם בחקיקה הישראלית כי כל המנגנונים שהוקמו לצורך המאבק בהלבנת הון, ישמשו גם למאבק במימון הטרור. בהתאם לכך, הסמיך המחוקק הישראלי את הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, להעביר מידע מתוך מאגר המידע שברשותה גם לשירותי הביטחון.

בשונה מהלבנת הון שתכליתה לתת מראה לגיטימי לרכוש אסור, לעיתים קרובות ארגוני הטרור פועלים בכיוון הפוך- לוקחים הון שמקורו לגיטימי: תרומות, תקציבים ממשלתיים ועוד והופכים אותו להון שחור, שמטרתו- מימון פעולות טרור.

כל ארגון טרור, חייב שיהיו לו מקורות מימון על מנת לקיים עצמו וכדי לממן את פעילותו. ארגון טרור חסר מקורות מימון לא יוכל להפעיל את התשתית הארגונית הנחוצה לקיומו. לכל ארגון טרור תקציב המשמש לביצוע הפעולות הנחוצות לקיומו לרבות גיוס פעילים, כלכלתם, ציודם, אימונם וכמובן גם מימון הפעילות האלימה עצמה (שעלותה לעיתים בסכומים קטנים יחסית).

2. הלבנת הון בביטוח

2.1 דרכי הלבנת הון בביטוח

בשנת 2003 אימץ ארגון הביטוח הבינלאומי, IAIS, את כללי ה-FATF², כיוון שגם ענף הביטוח חשוף לסיכונים הנובעים מהלבנת הון ובמיוחד לאור הרחבת פעילות חברות ביטוח לשירותים פיננסיים כדוגמת מתן הלוואות ועוד. למעשה, מלבין ההון יכול לפעול בתהליך ההלבנה בכל אחד מקודקודי "משולש הביטוח": בתור מבטח, בתור מבטוח או בתור המוטב. לדוגמא, אחת הדרכים לרכישת כיסוי ביטוחי לצורך הלבנה הינה על ידי החלפת מוטב. ולא רק זאת, בארץ ובעולם, קיימות דרכים רבות נוספות לביצוע מטרות אלה.

דרכים נוספות השכיחות בתהליך הלבנת הון באמצעות כלי הביטוח:

- רכישת פוליסה בסכום גבוה במטרה לשלם אותה ולבטל אותה. ביטול הפוליסה יגרור החזר מחברת הביטוח בצורת שיק או העברה בנקאית. אלה, יוכלו להיות מוצגים בפני חוקר או פקיד בנק חקרן, כתשלומי ביטוח עקב תביעה.
- הפקדת מזומנים לחברת ביטוח עבור רכישת פוליסת ביטוח חיים וקבלת הלוואה כנגד אותה פוליסה ("גב אל גב").
- הפקדת סכומי כסף לפוליסה ושעבודה כנגד קבלת הלוואה לצד ג' ממוסד פיננסי אחר.
- רכישת חברות ביטוח מחו"ל וביצוע פעולות ביטוח עצמי (CAPTIVES), יצירת תשלומי פרמיה גבוהים ובנוסף אף הגשת תביעות עצמיות גבוהות.
- הקמת קופות ביטוח לעובדים פיקטיביים ומשיכת הכספים, מייד לאחר תקופת "הבשלה".

דוגמא מן העולם - באנגליה ישנם מכשירי ביטוח הנקראים TEP - Traded Endowment Policies. מכשירים אלה מהווים מכשיר ביטוחי, המיועדים לביטוח חיים הנושאים תשואה מסוימת על תשלום הפרמיה (בהעדר תביעות) ונרכשים בהתאם לתשואה הצפויה על ההפקדות. בשל אופיו ארוך הטווח של מכשיר זה (בד"כ למעלה מעשר שנים), הוא רגיש לתנודות בשערי הריבית במשק. כך לדוגמא, קיימות תקופות שבהן הריבית בשוק גבוהה מהריבית הצפויה מה-TEP ולכן מחירם יורד וקיים עבורם היצע רב בשוק והם נרכשים בניכיון. היצע זה, יוצר הזדמנות טובה למלבין ההון לרכוש מכשיר מסוג זה במזומן, מכל גורם החפץ להפטר מהפוליסה בעלת התשואה הנמוכה. הרכישה תבוצע במזומן ובעת פדיון הפוליסה, יקבל המלבין את כספו טבין וטקילין מחברת הבטוח, כאילו חסך הוא בעמל ימיו חסכון רב שנים והנה הגיעה העת המיוחלת לקבל את פרי התמדתו.

² Financial Action Task Force - גוף בין ממשלתי אשר קובע את הסטנדרטים הבינלאומיים למאבק בהלבנת הון ומימון טרור ובוחר את פעילות המדינות השונות בנושא הלבנת הון ומימון טרור בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידו, מגבש רשימה של מדינות אשר אינן משתפות פעולה, כאשר המשמעות הינה הטלת סנקציות על אותן מדינות.

3. חובות זיהוי, אימות ושמירת מסמכים

להלן עיקרי הדברים לעניין חובות המוטלות על המבטח: חובות זיהוי, אימות, שמירת מסמכים, אשר יש לבצע טרם התקשרות בחוזה ביטוח חיים והשלמת פעולה מכח חוזה זה.

בהתאם לפרק ב' "חובות זיהוי" לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח), התשס"ב - 2001, חל איסור³ על המבטח בחוזה ביטוח חיים להתקשר בחוזה ביטוח חיים, או לבצע פעולות מכוח חוזה ביטוח חיים⁴ מבלי לבצע הליך של זיהוי, אימות ורישום את הפרטים הנדרשים בפרק זה לגבי המבוטח. זאת לגבי בעל פוליסה, לגבי מי שכרת את חוזה הביטוח בעבורו, לגבי מיופה הכוח ולגבי המוטב למקרה חיים שאינו מוטב שנקבע לפי זיקה או אינו מוטב קרוב. פרטי זיהוי הנדרשים מפורטים ב"רישום פרטי זיהוי" ו"אימות פרטים ודרישת מסמכים.

נבקש לציין, כי מדובר בסיכום תמציתי של החובות החלות על מבטח וסוכן ביטוח, וסיכום זה אינו מהווה כל תחליף לקריאה והבנה של חובות על פי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס 2000 (להלן: החוק), וחוק איסור מימון טרור, התשס"ה-2005 הצווים וההנחיות אשר הוצאו מכוחם, ובפרט צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי דיווח ניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח) התשס"ב 2001 (להלן: הצו).

בהתאם לאמור לעיל על מבטח להשלים את השלבים המקדימים הבאים :

(1) לאמת פרטי הזיהוי של מקבל השירות⁵ בהתאם לסעיפים 2 ו-3 לצו, לעניין אימות פרטים ודרישת מסמכים, למעט המקרים המפורטים בסעיף 2 (ב) ו-2 (ו) לצו.

(2) לצלם את התעודה המזהה של מקבל השירות

- **באם מקבל השירות הינו תושב ישראלי-** על מבטח לצלם את תעודת הזהות שלו ולאמת את פרטי הזיהוי עם מרשם האוכלוסין במשרד הפנים ולהשוות את תאריך הנפקת התעודה האחרונה עם תאריך של רשום במרשם האוכלוסין.
- **באם מקבל השירות הינו תושב חוץ-** אימות פרטי הזיהוי והרישום יבוצעו על פי דרכון חוץ או תעודת מסע, על מבטח לצלם את הדרכון / תעודת מסע ולהשוות את פרטי הזיהוי עם מסמך נוסף הנושא תמונה ומספר זהות, ובהעדרו - עם מסמך הנושא שם או מספר זהות וכן במען או תאריך לידה, ובהעדרו עם כרטיס אשראי.
- **לרשום את פרטי הזיהוי הבאים של מקבל השירות:** שם מלא, מספר זהות, תאריך לידה ומין (בתאגיד - תאריך ההתאגדות), ומען.
- **את הפרטים הללו יש לשמור למשך 7 שנים, לכל הפחות.**⁶

³ למעט הסייג המפורט בסעיף 13 בצו, המתייחס לחוזה ביטוח חיים בפרמיה נמוכה.

⁴ חוזה ביטוח חיים כהגדרתו בצו - "ביטוח חיים" - כמשמעותו בסעיף 41 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א - 1981 (להלן- חוק חוזה הביטוח), למעט ביטוח חיים - סיכון בלבד ותכנית ביטוח שאושרה לפי תקנה 42 (1) עד (4) לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד - 1964 (להלן- תקנות מס הכנסה);

⁵ מקבל השירות כהגדרתו בצו - "מקבל השירות" - בעל פוליסה, מבטח, מי שכרת את החוזה ביטוח חיים בעבורם, מיופה כח, מוטב למקרה חיים, מבצע פעולה כאמור בסעיף 2(ו), או לאחר פטירת המבוטח - מוטב למקרה מוות:

(3) להחתים את המתקשר בחוזה ביטוח חיים על "הצהרה על בעל שליטה ועל אחר"⁷ (טופסי הצהרת המוטב נמצאים בתוספת ראשונה ושנייה של הצו ויש להתאימם למקרים המפורטים בסעיף 4 של הצו). בהצהרה זו מבוטח מצהיר אם הוא פועל בעבור עצמו, או פועל בעבור אחר.

- באם המתקשר בחוזה ביטוח חיים מצהיר, כי הוא פועל בעבור מישהו אחר על מבטח וסוכן ביטוח, לקבל ממבקש השירות את פרטי זיהוי של ה"אחר" (שם, מספר זהות, תאריך לידה ומין, בתאגיד - תאריך ההתאגדות, מען). במקרה בו המוטב הנו תאגיד, ידרוש המבטח ממוטב הצהרה של מורשי חתימה על פרטי זיהוי (שם ומספר זהות) לגבי בעל שליטה בתאגיד.
- יש לשמור את הצהרת המתקשר בחוזה ביטוח חיים (הנדרשת במידה ומבקש השירות מצהיר כי הוא פועל בעבור אחר) למשך 7 שנים לפחות.⁸

ניתן למצוא דברי הסבר נוספים באתר של משרד האוצר :

http://www.finance.gov.il/hon/2001/halbana/memos/white_hesber.pdf

4. חובת הדיווח

בישראל אומצו שני סוגי דיווחים ואלו הוגדרו בצווים השונים: פעולות רגילות המוגדרות לפי סוג הפעולה וסכומה, כדוגמת רשימת פעולות בסעיף 8 לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים) התשס"א – 2001 (להלן, הצו הבנקאי), ופעולות בלתי רגילות כמפורט ברשימה לא סגורה של מקרים אשר יתכן ויהוו עילה לדיווח כדוגמת רשימה הקיימת בתוספת השנייה לצו הבנקאי. בהמשך לאמור לעיל, מכח התקנות תקנות איסור הלבנת הון (דרכים ומועדים להעברת דיווח לפי פרק ד' לחוק, למאגר המידע), תשס"ב-2002, נקבעו על ידי ראש הרשות הנחיות המדגירות את דרכי הדיווח (להלן: הפורמט לדיווח)⁹.

נבקש לציין, כי מדובר בסיכום תמציתי של החובות החלות על מבטח וסוכן ביטוח, וסיכום זה אינו מהווה כל תחליף לקריאה והבנה של חובות על פי חוק איסור הלבנת הון, התש"ס 2000 (להלן: החוק), וחוק איסור מימון טרור, התשס"ה-2005 הצווים וההנחיות אשר הוצאו מכוחם, ובפרט צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי דיווח ניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח) התשס"ב 2001 (להלן: הצו).

⁶ שמירת מסמכים תבוצע למשך 7 שנים לפחות מתום השנה שבה הסתיימה חבותו על פי חוזה ביטוח חיים; לעניין זה, "מסמכי זיהוי" - כל מסמך שנמסר לצורך זיהוי ואימות. בהתאם להוראות סעיף 5 לצו.

⁷ לפי סעיף 4 לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח, וניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח), התשס"ב – 2001.

⁸ מקבל השירות כהגדרתו בצו – "מקבל השירות" – בעל פוליסה, מבוטח, מי שכרת את החוזה ביטוח חיים בעבורם, מיופה כח, מוטב למקרה חיים, מבצע פעולה כאמור בסעיף 2(ו), או לאחר פטירת המבוטח – מוטב למקרה מוות:

⁹ את הפורמט ניתן למצוא אותו באתר האינטרנט של הרשות לאיסור הלבנת הון: www.impa.justice.gov.il

דרך גישה: הנחיות וטפסים לדיווח, הנחיות לדיווח מבטח וסוכן ביטוח

תדירות העברת הדיווחים על פעולות רגילות לרשות, הנה אחת לשבוע על ידי התאגידים הבנקאיים, לעומת יתר הגופים, המדווחים לרשות אחת לחודש, ביניהם מבטחים וסוכני ביטוח. המידע המועבר לרשות בדיווח ה"רגיל" מורכב ממספר קבצים, המכילים מידע על הישויות הקשורות בחשבון בו בוצעה הפעולה, על הפעולה שבוצעה ועל פרטי החשבון הנגדי לפעולה שבוצעה (למשל – במקרה של העברת כספים לחו"ל) במידה והם קיימים. פרטי הדיווח הנדרשים מעוגנים בצווים ואילו פורמט הדיווח, הוא למעשה כלי עזר לרשות, המקל על קבלת הנתונים בצורה מובנית ואחידה מהסקטורים השונים ומסייע לרשות בעיבוד וניתוח המידע.

חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, מחייב כל תאגיד שחלות עליו חובות המוטלות על נותני שירותים פיננסיים במינוי "אחראי למילוי החובות". גורם זה, אחראי למילוי חובות החלות על תאגיד, הדרכת עובדים, מתן כלים לקיום הוראות החוק, בקרה פנימית לקיום הנהלים הפנימיים וזאת גם במסגרת ניהול סיכונים פנימיים של נותן שירותים פיננסיים.

מה הן הפעולות שעל מבטח וסוכן ביטוח לדווח עליהן?

כאמור, ניתן לחלק את הפעולות שמבטח וסוכן ביטוח מחויב לדווח עליהן ל-2 סוגים עיקריים:

(1) פעולה רגילה – סעיפים 6(א) ו-6(ב) לצו

(2) פעולה בלתי רגילה – סעיף 6(ג) לצו

4.1 דיווח על פעולה רגילה

4.1.1 מהי פעולה רגילה שסוכן ביטוח מחויב לדווח עליה?

בהתאם לסעיף 6(א) לצו, פעולה רגילה הינה פעולה של תשלום דמי ביטוח במזומנים או בהמחאות נוסעים לפי חוזה ביטוח החיים, בסכום שווה ערך ל-100,000 ₪ לפחות. סוכנים הם אנשי שטח העובדים ישירות מול המבוטחים ומכירים אותם פנים מול פנים, לפי כך קיימת חשיבות רבה לדיווח של סוכני ביטוח אודות פעולות רגילות. דיווח על פעולה רגילה, ידווח לרשות באמצעות חברת ביטוח ולא ישירות לרשות. (גם לדיווח פעולה בלתי רגילה חשיבות מכרעת – על כך יורחב במסגרת ההסבר על הפעולה בלתי רגילה, בהמשך).

4.1.2 מהי פעולה רגילה שמבטח מחויב לדווח עליה?

בהתאם לסעיף 6(ב) לצו, פעולה רגילה הינה אחת מהפעולות הבאות לפי חוזה ביטוח חיים:

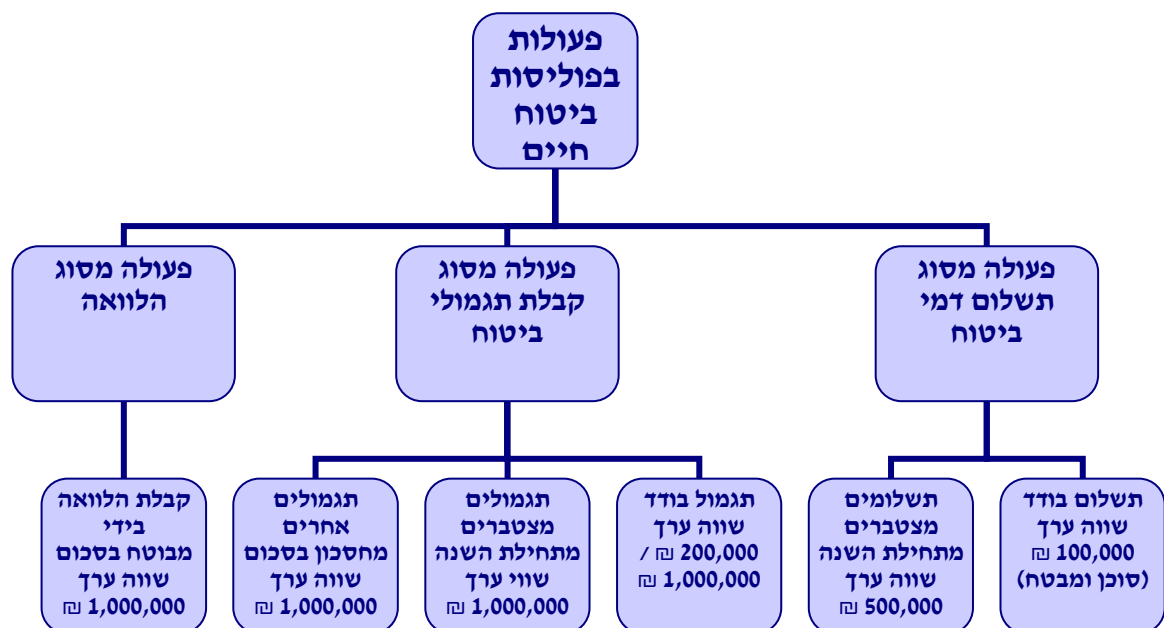
(1) פעולה של תשלום דמי ביטוח שדווחה לו לפי סעיף קטן (א) – דהיינו, פעולה של תשלום דמי ביטוח במזומנים או בהמחאות נוסעים, בסכום שווה ערך ל-100,000 ₪ לפחות, שצריכה להיות מדווחת ע"י סוכן ביטוח, דרך חברת הביטוח.

(2) פעולה של תשלום דמי ביטוח, בסכום שווה ערך ל-100,000 ₪ לפחות.

(3) פעולה מצטברת שנתית של סך כל דמי הביטוח ששולמו למבטח מתחילת השנה, לפי כל חוזה ביטוח החיים של המבוטח אצל המבטח, כאשר הסכום המצטבר שווה ערך ל-500,000 ₪ לפחות.

- (4) פעולה של קבלת תגמולי ביטוח שמקורם בהפרשות לחיסכון, בסכום שווה ל- 1,000,000 ₪ לפחות, המועבר לפי הוראה למבטח אל מחוץ לישראל.
- (5) פעולה של קבלת תגמולי ביטוח שמקורם בהפרשות לחיסכון, במזומנים או בשיק שאינו למוטב בלבד, בסכום שווה ערך ל-200,000 ₪ לפחות.
- (6) פעולה של קבלת תגמולי ביטוח בידי מוטב למקרה חיים בסכום שווה ערך ל- 1,000,000 ₪ לפחות, כאשר חשבון העו"ש לזיכוי שנמסר למבטח אינו על שם המוטב למקרה חיים.
- (7) פעולה של קבלת תגמולי ביטוח בידי מוטב למקרה חיים שאינו המבוטח ואינו מוטב קרוב, בסכום שווה ערך ל-200,000 ₪ לפחות.
- (8) פעולה של קבלת תגמולי ביטוח בידי מוטב למקרה חיים שהוא מוטב קרוב, בסכום שווה ערך ל-1,000,000 ₪ לפחות.
- (9) פעולה של קבלת תגמולי ביטוח שמקורם בהפרשות לחיסכון בידי מוטב מקרה מוות, בסכום שווה ערך ל-1,000,000 ₪ לפחות.
- (10) כל פעולה של קבלת תגמולי ביטוח שמקורם בהפרשות לחיסכון, שלא דווחה במסגרת הסעיפים שלעיל, בסכום שווה ערך ל-1,000,000 ₪ לפחות.
- (11) פעולה מצטברת שנתית של סך כל תגמולי הביטוח שמקורם בהפרשות לחיסכון ששולמו במצטבר מתחילת השנה למבוטח, (לא כולל פעולה בודדת בסכום הנ"ל), כאשר הסכום המצטבר שווה ערך ל-1,000,000 ₪ לפחות.
- (12) קבלת הלוואה בידי מבוטח כנגד שעבוד חוזה ביטוח חיים בסכום שווה ערך ל-1,000,000 ₪ לפחות.

להלן תיאור גרפי של חובות הדיווח (סעיפים 6(א) ו-6(ב) לצו), עבור פעולה רגילה.

מהן החובות המוטלות על מבטח וסוכן ביטוח בביצוע פעולה רגילה?

4.1.3 חובה לדווח על הפעולה באופן ממוחשב

על פי החוק, על מבטח וסוכן ביטוח¹⁰ לדווח דיווח ממוחשב על פעולה רגילה לרשות. לשם כך, יש להסתייע בתוכנת דיווח, אשר תאפשר לדווח על פי פורמט הדיווח¹¹ אודות פרטי הפעולה**, על גבי תקליטור¹², אשר יש לשלוח אותו לרשות.

**פרטי הפעולה החייבים בדיווח (בהתקיים פעולה חייבת בדיווח):

(1) לגבי מבטח – הדיווח יעשה בצירוף מכתב רשמי של חברת הביטוח, בציון שם החברה, מען, מספרי טלפון, מספר פקסימיליה ובנוסף שם של אחראי או איש הקשר שניתן להתקשר עימו בעת הצורך. כמו כן, במכתב זה תפורט תכולת התקליטור המצורף.

(2) לגבי הפעולה המדווחת – הדיווח יעשה בהתאם לקודים המדויקים המפורטים בפורמט הדיווח, כפי שצוין לעיל, ויכלול את כל הפרטים הנדרשים. כל סטייה מפורמט הדיווח, עלולה לגרום לכשל בקליטת את הדיווח ברשות ואף עשויה להתפרש כניסיון להטעיית הרשות לגבי הפעולות המדווחות.

4.1.4 משלוח דיווח ממוחשב לרשות

את הדיווח הממוחשב יש לשלוח עד ה-17 לכל חודש לגבי החודש הקלנדארי שקדם לו. דוגמא: את הדיווח החודשי המתייחס לינואר 2009, יש לשלוח עד ה-17 לפברואר 2009.

את הדיווח הממוחשב ניתן לשלוח גם לגבי חודשים בהם לא היו כל עסקאות חייבות בדיווח. במקרה שכזה המערכת הממוחשבת של הרשות מפענחת מהדיווח, כי לא היו עסקאות חייבות בדיווח.

טרם משלוח דיווח ממוחשב:

1. עליך לרשום על גבי התקליטור את פרטיך ואת חודש הדיווח ושנת הדיווח.
2. טרם משלוח הדיווח, בצע את הפעולות הבאות לבדיקת תקינות ושלמות הקבצים: וודא כי שמורים בתקליטור 5 קבצים. וודא כי כל אחד מהקבצים ניתן לפתיחה באמצעות Word ואיננו מכיל "תווים מיוחדים" (ג'יבריש וכד'), אשר יכול שימנעו את קליטת הדיווח.
3. וודא כי מיידע על גבי התקליטור תואם למכתב הנלווה.
4. יש לשלוח את הדיווח הכולל תקליטור ומכתב נלווה לדיווח, באמצעות שליח למשרדי הרשות:

הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור
קריית הממשלה, דרך מנחם בגין 125, קומה 9
תל-אביב יפו מיקוד: 61336

• ניתן לקבל אישור קבלה מהרשות בעת המסירה.

¹⁰ סוכן ביטוח ידווח ישירות למבטח ודיווחיו של הסוכן יוכלו במסגרת הדיווח הממוחשב של המבטח לרשות

¹¹ ניתן למצוא אותו באתר האינטרנט של הרשות לאיסור הלבנת הון: www.impa.justice.gov.il, דרך גישה: הנחיות וטפסים לדיווח, הנחיות לדיווח מבטח וסוכן ביטוח

¹² אנא שילחו את הדיווח לרשות על גבי תקליטור בלבד ולא על גבי דיסקט. דיסקט הנה מדיה רגישה ופחות עמידה.

4.1.5 משלוח הצהרה אודות העדר פעילות חייבת בדיווח

בחודש אשר לגביו לא נתקיימה כל פעולה חייבת בדיווח, ניתן לשלוח הצהרה אודות העדר פעילות חייבת בדיווח (לתשומת ליבכם - ניתן לשלוח דיווח ממוחשב כמפורט בסעיף 4.1.4, במקום ההצהרה). את ההצהרה אפשר לשלוח באמצעות הפקס או הדואר למשרדי הרשות.

לתשומת לבך:

אחת לחודש, עד ה-17 בכל חודש, יש לשלוח דיווח לרשות. במידה ובוצעה פעילות חייבת בדיווח, יש לשלוח דיווח ממוחשב. בהעדר פעילות חייבת בדיווח יש לשלוח הצהרה, או דיווח ממוחשב בהתאם.

4.2 דיווח על פעולה בלתי רגילה

דיווח בנוגע לפעולות כספיות על פי שיקול דעתו של המוסד הפיננסי, בהתבסס על היכרותו עם הלקוח ודפוס ההתנהגות של הלקוח, אופייה הבלתי רגיל של הפעולה הפיננסית נגזר מהבנת הגורמים, כי קיימת פעילות הנחזית כבלתי רגילה. משמע, פעולה בלתי רגילה, שיש סיבה להאמין שהיא קשורה להלבנת הון או מימון טרור, אף אם אין ידיעה או חשד לזיקה בין הפעילות לבין העבירה. ניתוח הדיווח מול מאגר המידע של הרשות מתאפשר, רק בהינתן פרטי פוליסה מדויקים ומידע מפורט על המעורבים בפוליסה ובידיעה בכלל. לפי כך, צירוף אסמכתאות חיוני מאד ומאפשר לרשות להבין את הדיווח ולהעריכו באופן מיטבי.

סעיף 6 (ג) לצו, מטיל חובה לדווח על פעולות של מקבל השירות, שלאור המידע המצוי ברשות המבטח וסוכן ביטוח, נחזות בעיניהם כבלתי רגילות. סעיף זה מגדיר כי אין צורך להציג שאלות ולברר עובדות לגבי הפעולה הנחזית כפעולה בלתי רגילה אל מול מקבל השירות או/ומבצע הפעולה. כמו – כן, סעיף 8 לצו אוסר על מבטח וסוכן ביטוח לגלות עובדות קיומו, או אי קיומו של דיווח על פעולה בלתי רגילה. סוכן ביטוח, ידווח על פעולה בלתי רגילה ישירות לרשות, בשונה מדיווח על פעולה רגילה המדווחת למבטח.

מועד הדיווח על פעולה בלתי רגילה, נקבע בתקנות הרשות¹³ "סמוך ככל האפשר למועד ביצוע הפעולה". להבדיל ממועד הדיווח על פעולה רגילה המוגדר אחת לחודש.

4.2.1 מהי פעולה בלתי רגילה שעל מבטח וסוכן ביטוח לדווח עליה?

על מנת להקל על הגורמים המדווחים בזיהוי פעולות בלתי רגילות, מובאת להלן רשימה לא סגורה של נורות אזהרה. בהתקיים רכיב אחד או יותר, בהתאם לנסיבות המקרה, אופייה של הפעולה ופרופיל הלקוח, תחזה הפעולה כפעולה בלתי רגילה.

¹³ תקנות איסור הלבנת הון (דרכים ומועדים להעברת דיווח לפי פרק ד' לחוק, למאגר המידע), התשס"ב-2002.

להלן מספר "נורות אזהרה":

- 1) פעילות שנראה, כי מטרתה לעקוף את חובת הדיווח על פעולה רגילה.
 - 2) פעילות הנראית כחסרת היגיון עסקי או כלכלי, בהתייחס לסוג הפוליסה או לדרכי התנהגותו של הלקוח.
 - 3) נראה כי המבקש לבצע פעולה אינו פועל בעבור עצמו, על אף שהצהיר כי הוא מבצע את הפעולה בעבור עצמו בלבד.
 - 4) מספר פעולות בפוליסה לאותו יעד או מאותו מקור, בלא סיבה נראית לעין.
 - 5) פעילות בפוליסה אינה אופיינית לבעל פוליסה, לדעת המבטח ו/או סוכן הביטוח.
 - 6) הפקדה חד-פעמית ופדיון מוקדם של הפוליסה.
 - 7) הפקדה חד-פעמית ולאחר תקופה קצרה, עדכון מצב בריאותי, הגורר ביטול חיתום הפוליסה על ידי המבטח.
 - 8) תשלום דמי ביטוח על ידי גורם שאינו קשור בפוליסה.
 - 9) העברות כספים מ/לחור"ל (בדגש על מדינות או טריטוריות המנויות ברשימת ארגון ה-FATF, כאינן משתפות פעולה במלחמה הבין-לאומית בהלבנת הון).
 - 10) העברות בנקאיות ו/או הפקדות שקים המשוכים על נותני שירותי מטבע, חברות OFFSHORE חברות נאמנות, עמותות, שקים מוסבים וכדומה.
 - 11) התחמקות משיתוף פעולה לצורכי זיהוי ואימות.
 - 12) "התעניינות מוגברת" באפשרויות לפדיון מוקדם.
 - 13) העברת כספים לחשבונות של ארגוני צדקה, או מוסדות רווחה המזוהים עם סקטורים לאומניים, או הפועלים בתחומים בעלי סיכון גבוה (לדוגמא העברת כספים לשטחי הרש"פ).
- הטיפול בדיווחים אלו, מצריך אף הוא קשר יומיומי עם הגורמים המדווחים, בשל שאלות הבהרה שעולות מהדיווחים הן ברמה הטכנית, למשל – פרטים מזהים חסרים, אודות הישיות / חשבונות שדווחו והן ברמה המקצועית.

דיווח על פעולה רגילה, אינו פוטר מדיווח נוסף על הפעולה גם כפעולה בלתי רגילה. זאת כדי לשים דגש ולהפנות תשומת הלב לגבי אלמנטים בלתי רגילים בפעולה. פעולה בלתי רגילה אינה בהכרח פעולה חשודה. פעילות בלתי רגילה החייבת בדיווח אינה מוגבלת בסכום ויכולה להיות גם בסכומים נמוכים!

בקשת מידע משלים

חוק איסור הלבנת הון ומימון טרור, קובע כי "ראש הרשות המוסמכת רשאי לדרוש מהגופים שמוטלים עליהם חובות לפי פרק ג', מידע הדרוש לרשות כדי להשלים דיווח שהתקבל במאגר המידע, או הקשור לדיווח כאמור והמתייחס לאדם שלגביו התקבל הדיווח"¹⁴.

הבקשות נועדו לסייע לרשות לגבש את החלטתה בהמשך הטיפול במידע (מכל סוג) שהתקבל ברשות.

¹⁴ חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000, סעיף 31 (ג).

4.2.2 תרחישים לדוגמא, שניתן לזהותם כמצריכים דיווח על פעולה בלתי רגילה

תרחיש 1 - בדצמבר 2002, מבקש המבוטח להפקיד המחאה על סך 98,000 ש"ח לחשבון הפוליסה שלו, כאשר בעל המחאה הוא צד ג' ואין לו זיקה לפוליסה של המבוטח. לאחר חודשיים, המבוטח מבקש למשוך את הכסף שהופקד בטענה שהחליט להשקיע את הכסף במקום אחר.

"נורות אזהרה" בתרחיש זה:

- הפקדת שיקים /מזומנים של צד ג' שאינו קשור לפוליסה.
- פעילות הקרובה לסף הדיווח (העומד על 100,000 ₪), אך נמוכה ממנו.
- משיכת הכספים תקופה קצרה לאחר ההפקדה.

תרחיש 2- לחייל בשירות סדיר 4 פוליסות ביטוח חיים. 3 מהן משולמות באמצעות הוראת קבע מהבנק פרמיה חודשית בסך 1,000 ₪ ופוליסה רביעית משולמת שנתיים במזומן 12,000 ₪. המבוטח הצהיר כי אין נהנים אחרים בפוליסות מלבדו.

"נורות אזהרה" בתרחיש זה:

- נראה כי המבוטח אינו מבצע את הפעולה בעבור עצמו בלבד.
- פעילות הנראית כחסרת היגיון עסקי או כלכלי.
- פעילות לא תואמת לפרופיל הלקוח.
- לקוח עם מספר פוליסות אצל מספר מבטחים (סוכנים) שונים.

תרחיש 3 - אוריאל הינו מוטב בלתי חוזר במספר פוליסות ביטוח חיים של מבטחים שונים, אשר אין קשר בין המבוטחים או ביניהם לבין אוריאל. בבדיקת הנושא נמצא כי מעבר לכך שמופיע אוריאל כמוטב בלתי חוזר בכל הפוליסות הנ"ל, לקבוצת המבוטחים יש מאפיינים משותפים כגון: גיל מכובד מאד, בריאות לקויה מועדי שינוי מוטב לאוריאל שהתבצע בפוליסות הנ"ל בתקופה אחרונה.

"נורות אזהרה" בתרחיש זה:

- מוטב בלתי חוזר זהה במספר פוליסות בהן אין קשר בין המבוטחים או בינם לבין המוטב.
- שינוי מוטב, כאשר אין קשר ברור לבעל הפוליסה או למבוטח.

תרחיש 4 - בינואר 2003 לקח ניסן הלוואה בשווי 975,000 ₪ לצורך פתיחת עסק. במאוס 2003 החזיר את ההלוואה ע"י 12 המחאות נוסעים בשווי 81,250 ₪ כל אחת. ההסבר שנתן לחברת ביטוח שמדובר בכספים שקיבל משותפיו שהחליטו להיכנס איתו כשותפים לעסק, שמאד מצליח אי שם בחו"ל.

"נורות אזהרה" בתרחיש זה:

- פעילות שנראה כי מטרתה לעקוף את חובת הדיווח על פעולה רגילה.
- פעילות הנראית כחסרת היגיון עסקי או כלכלי.
- פירעון הלוואה סמוך למועד לקיחתה.
- מקור הכסף לא ידוע, מגיע מ"אי שם בחו"ל".

תרחיש 5 - במאי 2004 מבקשת עינב, סטודנטית למדיניות ציבורית, מסוכן ביטוח לפתוח לה 3 פוליסות ביטוח חיים, ב-3 חברות ביטוח שונות, כאשר למוטב למקרה מוות ב-3 הפוליסות שלה רושמת את משה, לו אין שום קשר משפחתי או אחר, על פניו, עם עינב. בנוסף עינב מצהירה כי אין נהנים לפוליסות אלו.

"נורות אזהרה" בתרחיש זה:

- פעילות הנראית כחסרת היגיון עסקי או כלכלי.
- נראה כי מבוטח אינו מבצע את הפעולה בעבור עצמו בלבד.
- מבוטח עם מספר פוליסות זהות אצל מספר מבטחים (או סוכנים) שונים.

לעניין זה נבקש להדגיש כי יש לדווח על פעולה בלתי רגילה, גם כאשר מדובר בניסיון לביצוע פעולה, כאשר בסופו של דבר הפעולה לא הושלמה (לדוגמא, כאשר המבקש לבצע הפעולה התחרט, מנסה לבצע פעולה אך השלמתה לא מתאפשרת לו).

4.2.3 כיצד ומתי יש לדווח על פעולה בלתי רגילה?

עליך למלא את ה"תבנית לדיווח על פעולה בלתי רגילה" כמפורט בסעיף 2 לפורמט הדיווח, אשר ניתן למצוא באתר האינטרנט של הרשות¹⁵, בנוסף לדיווח ממוחשב כנדרש בסעיף 2.1 לפורמט זה.

יש לוודא כי בדיווח יכללו פרטי המדווח, פרטי נשוא הידיעה, גורמים מעורבים בפעולה, סיפור המעשה וכל פרט מידע נוסף או מסמכים, אשר יכולים לסייע בידי הרשות להבין את הסיטואציה וההיבט הבלתי רגיל שלה. צירוף אסמכתאות יאפשר לרשות להבין את הדיווח ולהעריכו באופן מיטבי. ניתוח הדיווח מול מאגר המידע של הרשות יתאפשר רק בהינתן מידע מפורט על הגורמים המעורבים בפעולה ובפוליסה.

נא תשומת ליבכם, כי במידה והפעילות הבלתי רגילה ממשיכה, יש לשלוח דיווח המשך בהתאם.

יש לשלוח את הדיווח וצירופותיו למשרדי הרשות באמצעות שליח בלבד (במקרה זה ניתן לקבל אישור קבלה מהרשות בעת המסירה).

עליך לדווח על פעולה בלתי רגילה, סמוך ככל האפשר למועד ביצוע הפעולה.

הדיווח על פעולות הנחזות כבלתי רגילות, ייעשה סמוך ככל שניתן לחשיפתן וזאת על מנת לסכל המשך הפעולות, הברחת כספים לחו"ל וכדומה.

¹⁵ ניתן למצוא אותו באתר האינטרנט של הרשות לאיסור הלבנת הון : www.impa.justice.gov.il, דרך גישה: הנחיות וטפסים לדיווח, הנחיות לדיווח מבטח וסוכן ביטוח

4.3 חובת דיווח על פעולה הקשורה במימון טרור

חוק איסור מימון טרור בישראל, נחקק בשנת 2005, לאור המציאות הנוכחית בה " מדינת ישראל ניצבת בחזית המלחמה בטרור מאז הקמתה", כפי שצוין בדברי ההסבר להצעת החוק. חקיקת החוק באה לאור המגמה הרואה בלוחמה במימון הטרור מאבק בינלאומי וכלל עולמי ולשם שיפור הכלים הנתונים לרשויות לצורך מטרה זו. לפיכך, חוק זה נועד להעמיד את ישראל בשורה אחת עם המדינות הנלחמות במימון הטרור הבינלאומי ולהבטיח כי החקיקה הישראלית עומדת בסטנדרטים בינלאומיים שנקבעו בהקשר זה. החוק עוסק בעיקרו בשני היבטים: קביעת עבירות בקשר למימון טרור ומתן כלים מנהליים ושיפוטיים לשיפור יכולת המלחמה במימון הטרור על היבטיו השונים. זוהי חקיקה מודרנית, המשלימה את העבירות שנקבעו בשעתו בתקנות ההגנה ובפקודת מניעת טרור, תש"ח, 1948.

על פי סעיף 10 לחוק איסור מימון טרור, חלה חובת דיווח על כל אדם אשר התבקש לעשות פעולה שמאפשרת לקדם או לממן ביצוע או מעשה טרור ו/או פעולה ברכוש טרור.

כפועל יוצא באם מבטח או סוכן ביטוח התבקש לבצע פעולה כאשר היה לו חשד סביר שמתקיים אחד מהשניים, אזי מתקיימת חובת הדיווח כאמור:

- (1) הפוליסה היא רכוש טרור או שהיא תמורתו הישירה או הרווח הישיר של רכוש טרור.
- (2) יש בפעולה כדי לאפשר, לקדם או לממן ביצוע של מעשה טרור, או לתגמל בעבור ביצוע של מעשה טרור.

מתי יש לדווח על פעולה הקשורה במימון טרור?

יש לדווח על הפעולה כאשר מתעורר החשד, בין אם הפעולה כבר בוצעה ובין אם טרם בוצעה.¹⁶

למי יש לדווח על פעולה הקשורה במימון טרור?

כאשר ישנו חשד כאמור לעיל - עליך לדווח **במקביל** למשטרת ישראל ולרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור כפעולה בלתי רגילה (חובת דיווח כפולה).
באם מדובר על פעולה בלתי רגילה אשר אינה עולה כדי חשד כאמור לעיל – ניתן לדווח לרשות לאיסור הלבנת הון בלבד.

כיצד עליך לדווח על פעולה הקשורה במימון טרור?

את הפעולה הקשורה למימון טרור יש לדווח לרשות במסגרת אותו טופס של פעולה בלתי רגילה (טופס זה מצוי בסוף החוברת) בציון הכותרת "דיווח לפי סעיף 10 (ב) לחוק איסור מימון טרור".
ניתן לצפות ברשימת הגופים שהוכרזו בארץ כארגונים אסורים באתר האינטרנט של משרד הביטחון:

<http://www.mod.gov.il/pages/general/terror.asp>

בנוסף ניתן לצפות ברשימה של OFAC, הכוללת בין היתר גם את הגופים והיחידים שהוכרזו בארה"ב כארגוני טרור, על ידי מועצת הביטחון של האו"ם ושיש חובה בינלאומית להקפיד נכסיהם.

<http://www.treasury.gov/offices/enforcement/ofac>

¹⁶ ראו חוזר גופים מוסדיים 1-9-2008 של משרד האוצר (ניתן למצוא באתר של משרד האוצר).

4.4 שאלות נפוצות לגבי דיווח לרשות

במידה ולא היו פעולות חייבות בדיווח בחודש מסוים, מה עלי לעשות?
במקרה יש לשלוח מידי חודש (עד ה-17 לחודש) הצהרה אודות העדר פעילות חייבת בדיווח. ביכולתך גם לשלוח דיווח ממוחשב, ובמקרה שכזה המערכת הממוחשבת של הרשות לאיסור הלבנת הון תקלוט מהדיווח הממוחשב עצמו כי לא היו עסקאות חייבות בדיווח.

אני מתבקש לבצע מספר פעולות באותו יום הקשורות לאותו מבוטח, כאשר הסכום של כל פעולה בפני עצמה נמוך מסף הדיווח, האם פעולה זו חייבת בדיווח?
עפ"י פרשנות הרשות ומשרד האוצר, יש לראות בכל הפעולות שבוצעו באותו יום מול לקוח מסוים כ"פעולה" אחת. לפיכך פעולה זו חייבת בדיווח. מעבר לכך, יש מקום לבחון האם יש צורך לדווח דיווח בלתי רגיל על פעולה זו (ראה פירוט ודוגמאות בפרק 3.2).

איך מדווחים על פעולה מצטברת (לפי סעיף 6(3) ו-6(ב) (11))?
מסמך הבהרה בנושא דיווחים מצטברים, בסימוכין E44-0024 הופץ ב-31/12/2002, מכיל הסברים מפורטים על דיווח פעולות מצטברות.

במשך חודש בוצעו מספר פעולות המצריכות דיווח על פעולות בלתי רגילות האם ניתן לדווח עליהן יחד עם דיווח על הפעולות הרגילות שמתבצע בכל 17 לחודש העוקב?
לא ניתן לדווח את הדיווח על הפעולות הבלתי רגילות במועד של דיווח על פעולות רגילות מכיוון שדיווח על פעולות הרגילות יש לדווח בצמוד לפעולה הבלתי רגילה ולא לחכות עד למשלוח הדיווח הרגיל קרוב.

כיצד יש לפעול כאשר קיימת אי התאמה בין תאריך הנפקת התעודה המופיע בתעודת הזהות של מקבל שירות שהינו "יחיד תושב" עם תאריך הנפקת התעודה האחרונה, כפי שרשום במרשם האוכלוסין? יש לפעול לפי חוזר ביטוח של המפקח על הביטוח, בסימוכין 1-22-2005, בנושא חובת האימות לפי צו איסור הלבנת הון.

האם ניתן לקצר תהליכים ולהיעזר במערכת ממוחשבת על ידי הכנת שאלון אוטומטי, שיזהה עבורנו את הפעולות הבלתי רגילות?
אין תחליף לתובנות אנושיות. הרשות אמנם מעודדת היעזרות בכלים מחשוביים מתקדמים, אשר ביכולתם לשמש ככלי עזר, אולם אינם יכולים להוות תחליף לידע ולניסיון הנרכש של המבטח ואו סוכן הביטוח.

בשאלות נוספות ניתן לפנות לרשות למרכזת תחום לפי פרטי קשר המצורפים בחוברת.

נבקש להביא לתשומת לבכם כי נודע לנו על מקרים בהם גורמים התחזו כשייכים לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור בשיחה עם גופים פיננסיים. לפיכך, נבקשכם לנקוט משנה זהירות, ולדווח למשטרה ולרשות בעת ביצוע התחזות כאמור.

4.5 עדכונים הצפויים בחקיקה

בדו"ח הביקורת שנערכה בישראל על ידי הארגון הבינלאומי MONEYVAL¹⁷, נכללו מספר המלצות לתיקון המצב המשפטי הקיים בארץ, וזאת כדי שמדינת ישראל תוכל לעמוד בסטנדרטים הבין-לאומיים המחייבים לעניין הלבנת הון ומימון טרור.

בזמן הקרוב ייבחנו שינויי חקיקה מתוכננים, ביניהם איחוד צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטח וסוכן ביטוח), התשס"ב - 2001 וצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של קופת גמל וחברה המנהלת קופת גמל), התשס"ב-2001 ופרסום חוזר לעניין הלבנת הון ומניעת טרור.

במסגרת הצו המאוחד ובמסגרת החוזר כאמור, יקבעו הוראות לעניין חובות הכרת הלקוח ובכללן דרך הטיפול בלקוחות החשופים פוליטית, בדיקה של פועלים בחשבונות מול רשימות של ארגוני טרור, הוראות לעניין זיהוי הצדדים בפעולות העברה בינלאומיות וכיו"ב.

בעקבות שינוי הצו ופרסום החוזרים צפוי להשתנות הפורמט לדיווח לרשות, בהתאם בכך, אנו מבקשים מכם להתעדכן באתר האינטרנט שלנו ובאתר של משרד האוצר ולבצע את השינויים הנדרשים בבוא העת.

עם קבלת ההחלטות בדבר השינויים הצפויים על ידי הגורמים המוסמכים לכך תעודכנו בהתאם.

5. טיפולוגיות בביטוח

בפרק זה יובאו מספר טיפולוגיות¹⁸ נבחרות מהארץ והעולם, המתמקדות בביטוח בכלל וביטוח החיים בפרט.

טיפולוגיה א'

המקרה דן בניסיון הלבנת כספי שוחד שהתקבלו באמצעות שימוש בחברת ביטוח. מר א', חשוד בפעילות פלילית

פרטי המקרה:

בעלת הפוליסה/ המשלמת הייתה גב' ב'. המבוטח - מר א'.

מר א' פתח פוליסת פרט בחברת ביטוח לתקופה של 20 שנה. הפוליסה נפתחה על פרמיה שוטפת של 65,000 ₪ (תשלום כל חודש). משכורתו החודשית של מר א' הינה כ - 9 א' ₪.

¹⁷ ארגון Moneyval נוסד בשנת 1997 והינו ארגון מסוג FATF style regional bodies – FSRBs. מטרת הארגון לוודא שהמדינות ממלאות אחר הסטנדרטים הבינלאומיים בנושא המאבק בהלבנת הון ומימון טרור, עריכת דיונים מקצועיים לגבי טיפולוגיות להלבנת הון ומניעתן. הגוף מקיים ביקורת הדדית (Mutual Evaluations) בין המדינות החברות בו בנוגע לעמידה בסטנדרטים בתחום הלבנת הון.

¹⁸ טיפולוגיה היא מושג מקצועי בהלבנת הון ומשמעותה סיווג ומיון של העובדות בתיק הלבנת הון המבוססת על מאפיינים מובחנים הנקבעים ע"י החוק כדי שהדבר יסייע בניתוח החשד להלבנת הון.

בפועל התקבל בחברת הביטוח תקבול חד פעמי בסך 7.8 מיליון ₪ (הסכום מייצג 10 שנים של הפקדות חודשיות).

לחברת הביטוח הועבר הסכם שבו גב' ב' - המעסיקה, תעניק תוספת שכר (בונוס על התמדה בעבודה) למר א' באמצעות הפקדות מעת לעת, אשר יופקדו לא מוקדם מ-10 שנים ממועד ההסכם.

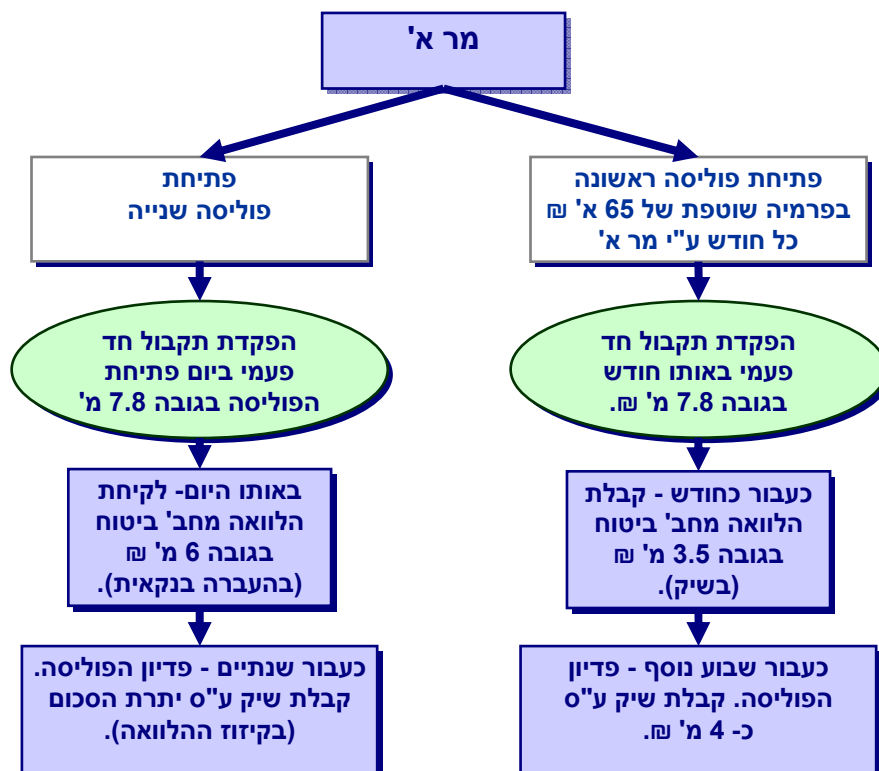
סמוך להפקדת הכספים בפוליסת הביטוח ביקש מר א' למשוך את הכספים. לאחר כשבועיים, התקבל בחברת הביטוח מכתב מנציבות מס הכנסה המאשר לחב' הביטוח לאור בקשתו של מר א', למשוך/ לבטל את הפוליסה. הסכומים שיוחזרו למר א' יהיו פטורים ממס.

כעבור שבועיים נוספים, קיבל מר א' הלוואה בסך 3.5 מ' ₪ בשיק המשוך מחשבונה של חב' הביטוח, כנגד התקבול בסך 7.8 מ' ₪.

לאחר שבוע נוסף, פדה מר א' את הפוליסה וקיבל לידיו שיק ע"ס כ-4 מ' ₪. פדיון הפוליסה הייתה ע"ס כ-7.5 ₪ בקיזוז החובות בגין ההלוואה שלקח שבוע קודם לכן.

כעבור שנה הפקיד מר א' פעם נוספת לפוליסה 7.8 מ' ₪. באותו היום כנגד הפקדת התקבול בפוליסה לקח הלוואה ע"ס 6 מ' ₪ (הכסף הועבר ישירות לחשבונו של מר א').

כעבור שנתיים פדה מר א' את הפוליסה בקיזוז החובות בגין ההלוואה שלקח, וקיבל לידיו שיק ע"ס יתרת הסכום.

תסמינים/נורות אזהרה:

- הפקדת הכספים לפוליסה של 20 שנה, משיכת הכספים בסמוך להפקדה וסגירת הפוליסה.
- הפקדת כספים לפוליסת ביטוח, ולקיחת הלוואה כנגדם בסמוך להפקדה.
- הכספים נמשכו לפני תקופת המינימום לצורך תכנון מס (10 שנים).
- הסכום שהופקד גבוה הרבה יותר מן התקרה לצורך תכנון מס.
- אי תשלום הריביות במועדן.

הערכה:

ייתכן שהפקדת הכספים בפוליסה הינה חלק מתכנון מס. לאור העובדה שהכספים נמשכו לפני תקופת המינימום לצורך תכנון מס (10 שנים), העובדה שהסכום שהופקד גבוה הרבה יותר מן התקרה לצורך תכנון מס, אי תשלום הריביות במועדן, והפקדת הכספים לפוליסה של 20 שנה, שנסגרה בסמוך לפתיחתה, מתחזק החשד כי הפעולות שבוצעו באמצעות הפקדת כספים לפוליסת ביטוח, ולקחת הלוואה כנגדם בסמוך להפקדה, מתאימות לדפוס של הלבנת הון ולא בוצעו לצורך תכנון מס, אלא על מנת להציג את השיק מחברת הביטוח כמקור לגיטימי לכספים.

טיפולוגיה ב'

המקרה דן בהפרשות אשר בוצעו בפוליסות פרט של עובדים בכירים בחברה בהיקף של מיליוני ₪ ע"י עסקאות סיבוביות ללא היגיון כלכלי. החברה נהלה פוליסות ביטוח הקשורות לעובדיה הבכירים, שעל פניו נראה כי הן היו פיקטיביות, תוך רישום כוזב במסמכי תאגיד.

פרטי המקרה:

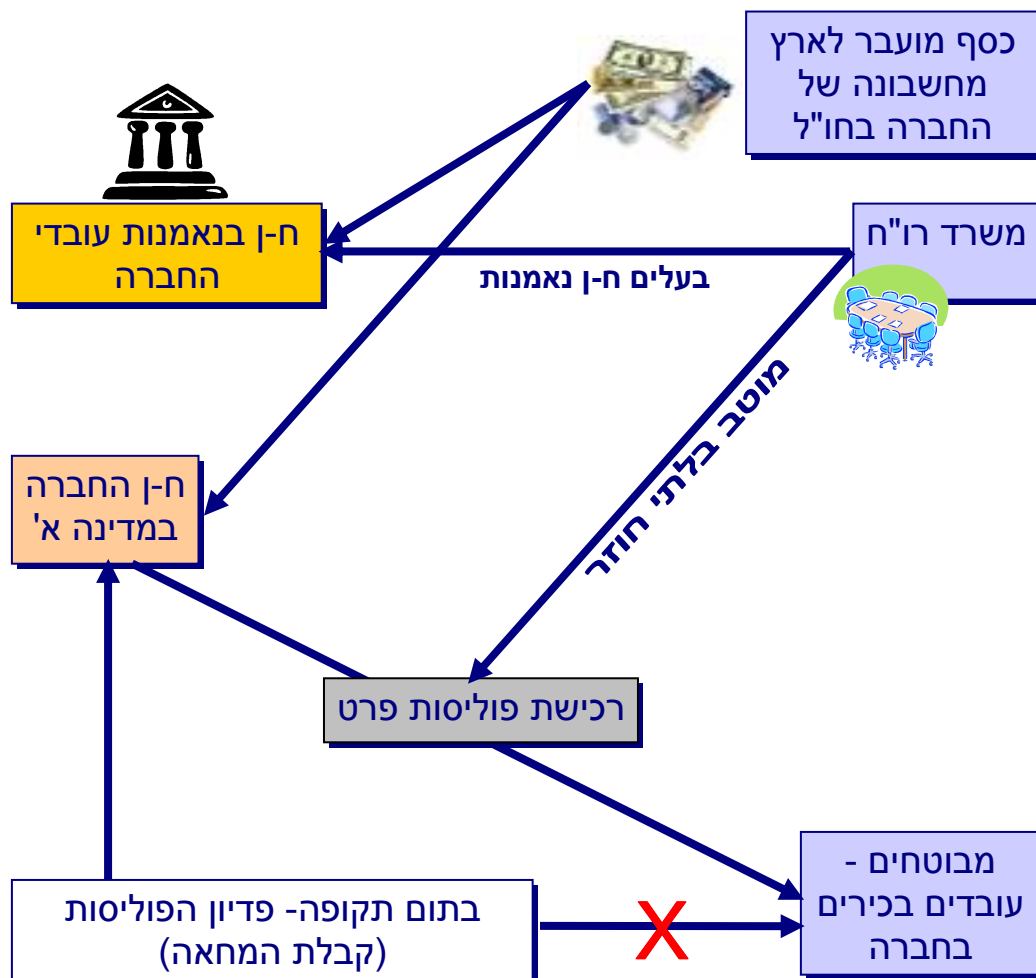
הועברו כספים מחשבון החברה בחו"ל לחשבון החברה במדינה א' ולחשבון נוסף במדינה א' המוגדר כחשבון בנאמנות המנוהל, ע"י משרד רואי חשבון, עבור עובדי החברה. חשבון החברה במדינה א' - מחשבון זה הועברו כספים לצורכי רכישות פוליסות פרט לעובדי החברה. פוליסות הפרט שולמו ע"י החברה ע"י זיכוי בנק (הפקדה ישירה לחשבון חברת הביטוח) יחד עם תשלום הפרמיות של פוליסות המנהלים שבבעלותם. חשבון הנאמנות – חשבון זה היה מאופיין בהעברות כספים רבות מחו"ל. היקפי הכספים הגיעו למאות אלפי דולרים בחודש. בכל חודש בוצעו העברות כספים רבות מחשבון הנאמנות אשר הקטינו בהדרגה את יתרת המזומנים בחשבון.

מבדיקת הממצאים אשר הגיעו מחברת הביטוח עולה כי :

- כל הפוליסות היו פוליסות פרט.
- החברה - בעלת הפוליסה וגם הגורם אשר שילם את פרמיית הביטוח.
- העובדים הבכירים בחברה - המבוטחים.
- המוטב - במקרה זה הינו מוטב בלתי חוזר (כל שינוי בפוליסה מחויב להיעשות בידיעתו ובהרשאתו), שהנו צד ג'.
- הפוליסות ברובן בנות מס' שנים מועט.
- ישנם מס' עובדים אשר להם נפתחו פוליסות נפרדות מדי שנה.
- לא היה קיים מרכיב של ריסק בפוליסות אלא רק מרכיב חסכון (100%).
- רוב המבוטחים בפוליסות היו בעלי תפקיד בכיר בחברה.
- מס' פוליסות אשר הגיעו לפדיון, כספיהם הועברו לחברה ולא למבוטחים עצמם.
- היקפי הפרמיות לשנה של כלל המבוטחים היו גבוהים מאוד.

מסלול הכסף :

הוקמו פוליסות פרט ע"ש עובדים בכירים בחברה ע"י החברה עצמה. הפוליסה כללה מוטב בלתי חוזר. הכסף הועבר לחב' הביטוח ע"י החברה ישירות מחשבונה. בתום תקופת הפוליסה הועבר הכסף ע"י המחאה ובהסכמת המוטב הבלתי חוזר, בחזרה לחברה עצמה.

תסמינים/נורות אזהרה:

- אחוז החיסכון בפוליסות עומד על 100% כלומר לא קיים בכלל מרכיב סיכון.
- סכומי פרמיות גבוהים (מסתכמים בכ- 30 אש"ח לחודש פר עובד בממוצע).
- תשלומי הביטוח משולמים ע"י החברה עצמה למרות שמדובר בפוליסות פרט השייכות כביכול לעובדי החברה.
- המוטב בפוליסה הנו מוטב בלתי חוזר שאינו העובד המבוטח בפוליסה אלא גורם שלישי.
- במועד פדיון הפוליסה, הכסף אינו משולם למבוטח אלא בחזרה לבעלת הפוליסה - החברה לאחר אישורו של המוטב הבלתי חוזר.
- תאריכי פתיחת הפוליסות הינם מס' תאריכים קבועים. בנוסף נפתחות פוליסות חדשות מדי שנה בתאריכים זהים. טענה זו מעלה את ההשערה כי הקמת הפוליסה הינה מתוכננת מראש ומלאכותית.

הערכה:

מהאמור לעיל כולה כי מדובר בפעולה מלאכותית וחסרת היגיון כלכלי של כספים העוברים מהחברה לחב' הביטוח ולאחר תקופה הכסף חוזר באמצעות המוטב חזרה לחברה עצמה.

טיפולוגיה ג'¹⁹

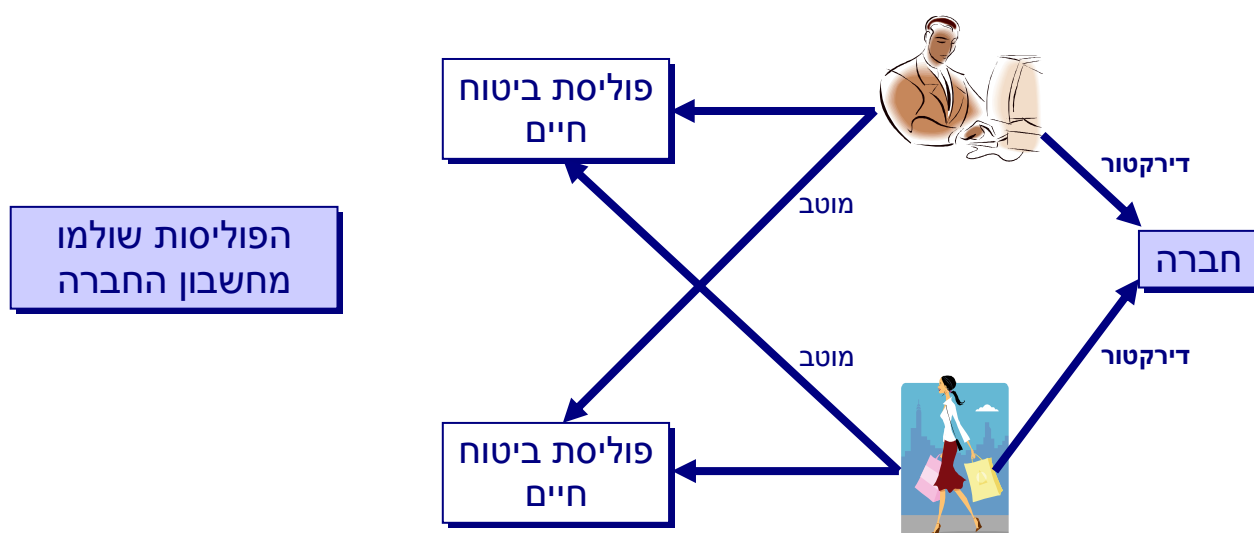
המקרה דן בפוליסה הממומנת ע"י צד' ג' שאינו בעל הפוליסה ואשר לא עבר הליכי זיהוי רגילים בעת פתיחת הפוליסה. מקור הכספים והיחסים בין בעל הפוליסה לצד ג' לא ברורים לחברת הביטוח.

פרטי המקרה:

בעל ואישה עשו כל אחד בנפרד פוליסת ביטוח חיים על שמו בתשלום פרמיה שנתית, כל אחד מוטב של בן זוגו. תשלום הפרמיות נעשה דרך חשבון בנק של חברה בחו"ל שבני הזוג שמשו כדירקטורים שלה וזאת למרות שהביטוחים היו אישיים ולא נעשו דרך החברה. חקירה הראתה שמקור הכספים היה מהונאת מס חמורה ומאורגנת שבני הזוג היו מעורבים בה והיא נועדה למנוע זיהוי של מקור הכספים.

תסמינים/"נורות אזהרה":

- הפוליסה ממומנת ע"י צד ג' שאינו בעל הפוליסה.
- הפוליסה ממומנת ע"י חברה בחו"ל שבעל הפוליסה משמש כדירקטור שלה.
- תשלום הפוליסות בוצעו דרך חשבון החברה למרות שהביטוחים היו אישיים ולא נעשו דרך החברה.

¹⁹ דוח של FATF שנת 2004-2005, June 10, 2005 CASE EXAMPLE 7 (http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/8/35003256.pdf)

המקרה דן בארגון פשע אשר פועל באחת ממדינות אירופה לצורך הלבנת הונו על ידי רכישת נדל"ן במדינה בדרום אירופה הממומן ע"י הלוואות בנקאיות תוך העמדת חוזי ביטוח חיים כעירבון.

פרטי המקרה:

משפחת הפשע ג' אשר פעלה באחת ממדינות אירופה החליטה להלבין את הונה על ידי רכישת מבנה בשווי 1.5 מליון \$ בדרום אירופה. הם מימנו את העסקה ע"י הלוואה בנקאית אשר 2 ביטוחי חיים בערך של 200,000 \$ שימשו כביטחון. תשלום חוזה הביטוח שולם באמצעות צ'קים שנמשכו ע"י נוטריון והשני ע"י משרד חלפנות אירופאי זר במקום ע"י הישויות המבוטחות.

חברת הביטוח חשבה שמהלך זה אינו רגיל ולכן דיווחה ל-FIU אשר החל בחקירה. החקירה העלתה כי הכסף "מאחורי" השקים שהופקדו בפוליסות הביטוח אשר שימשו כביטחון להלוואות, הופקד במזומן באותו יום בשתי מדינות אירופאיות אחרות. יתרה מכך, הישות שהפקידה את הכסף הייתה ידועה למשטרת אחת המדינות כקשורה לאסיר שהשתייך לארגון פשע אירופאי המעורב בסחר בסמים ואשר הואשם בהלבנת הון.

במהלך החקירה עלה כי משפחת ג' ביצעה רכישות נכסי דלא נידי דומות בשנים האחרונות בסכום כולל של מעל 17 מיליון \$, עסקאות אלו מומנו לא ע"י בנק אלא ע"י חברה Z אשר נשלטה ע"י משפחת א' שהייתה מאותה מדינה של משפחת ג'. אחד מבני משפחת ג' היה פעיל גם בשם חברה אמריקאית המעורבת ברכישה מחדש של פיקדונות להלוואות על נכסים באזור דרום אירופה.

משפחת א' קנתה לאחרונה 2 סירות מרוץ בעלות של כ-17 מיליון \$ ממגרש סירות הנשלט על ידי חבר במשפחת ג'. מגרש הסירות פתח לאחרונה סוכנות באזור דרום אירופה. ועל כך שלח הבנק המקומי דיווח ל-FIU על העברות מזומן גדולות לחשבונות החברה.

דבר נוסף שהתגלה היה כי למשפחת ג' לא הייתה רמת חיים התואמת לסכומי ההשקעה הידועים של המשפחה. על פניו, נראה היה כי הנם בעלי הכנסה קטנה וכי גרו בבית לא יקר, אשר היה ממומן כמעט כולו על ידי משכנתא. יתרה מכך, לרשות למלחמה בסמים במקום מגוריהם היה ידוע על קשרים שהיו למשפחה עם עבריין אשר ידוע כי הוא מעורב בסחר בסמים.

מידע זה ומידע נוסף שהגיע מ-FIUs אחרים הוביל את החוקרים למסקנה כי מדובר בהעברות כספים של ארגון פשע גדול ולכן הועבר התיק לתובע הציבורי במספר מדינות. מהחקירה של התביעות התברר שהמשפחה הייתה ידועה בתחילת שנות ה-90 כמבריחים של רכבי יוקרה, פעילות אשר יכולה להסביר את ההון שלהם ופעילותם הפלילית.

תסמינים/נורות אזהרה:

- תשלום הלוואה פוליסת ביטוח החיים בוצע ע"י צד ג' שאינו המבוטח.
- רכישת נכסים באמצעות הלוואות הניתנות כנגד ביטוחי חיים.
- הפקדות המזומנים אשר תמכו בשקים שהופקדו בפוליסות בוצעו באותו יום בשתי מדינות אירופאיות אחרות.

- המזומנים אשר תמכו בשקים שהופקדו בפוליסות קשורים לגורם המעורב בפעילות פלילית של הלבנת הון.
- קיים קשר (במקרה זה עסקי) בין הלווה למלווה.
- פעילות מזומן בסכומים גבוהים.
- עושר לא מוסבר לעומת פרופיל לקוח.

הערכה:

הלבנת כספים לא חוקיים של ארגון פשע באמצעות רכישת נדל"ן, הממומן ע"י הלוואות כנגד הפקדות המזומנים הלא חוקיים בפוליסות ביטוח חיים המשמשות כבטוחות להלוואות.

פרטי יצירת קשר

לעניינים הנוגעים לחובת הדיווח יש לפנות לרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור.

כתובת משרדי הרשות:

קריית ממשלה, דרך מנחם בגין 125, תל אביב יפו, ת.ד. 61070, מיקוד 7330.

■ טלפונים

שלוחה ישירה ילנה וולקוב – רכזת ביטוח וגמל 03 – 7632474

מייל : yelenav@impa.justice.gov.il

מרכזיה – 03 - 7632480

פקס כללי – 03 – 7632430

פקס לדיווחים – 02 - 6467626

קישורים לאתרי אינטרנט רלוונטיים:

גופי אכיפה ומפקחים

www.police.gov.il

• משטרת ישראל

www.mod.gov.il

• משרד הביטחון

▪ הכרזות על ארגוני טרור, התאחדויות בלתי מותרות וצווי החרמה

<http://www.mod.gov.il/pages/general/terror.asp>

www.mof.gov.il/hon

• משרד האוצר – אגף שוק ההון

ארגונים בינלאומיים

www.fatf-gafi.org

• ארגון ה- FATF - Financial Action Task Force

www.coe.int/moneyval

• ארגון MONEYVAL

www.egmontgroup.org

• ארגון EGMONT

www.treasury.gov/offices/enforcement/ofac

• OFAC

<http://www.iaisweb.org>

• IAIS

www.imf.org

• ארגון ה- IMF - International Monetary Fund

אתרים בינלאומיים אחרים

www.interpool.co.il

• INTERPOL

www.un.org

• או"ם - אומות מאוחדות

▪ להחלטות שונות של מועצת הביטחון של האו"ם ולמסמכים נוספים

www.un.org/Docs/sc/committees

קישורים לחומר תורתי וטיפולוגיות

טיפולוגיה שפורסמה ע"י FINCEN בנושא ביטוח

www.fincen.gov/law_enforcement/ss/pdf/Issue15-story5.pdf

דו"ח טיפולוגיות של OSTRAC - FIU אוסטרליה

http://www.austrac.gov.au/files/austrac_typologies_2008.pdf

THE ASIA/ PACIFIC GROUP ON MONEY LAUNDERING – טיפולוגיות לשנת 2009

<http://www.apgml.org/documents/docs/6/APG%20Typologies%20Report%202009.pdf>

מסמך של ארגון ה-EGMONT המכיל 100 sanitised cases בתחומים שונים בנייהם ביטוח

www.gfsc.gg/UserFiles/File/CFC/fiu_in_action_full.pdf

מסמך של ארגון ה-FATF המכיל טיפולוגיות בתחומים שונים בנייהם ביטוח

<http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/8/35003256.pdf>

קישורים נוספים ומידע רחב נוסף, באתר הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור

www.impa.justice.gov.il